

Sisällys

1.	Tiivistelmä	Error! Bookmark not defined.
2.	Vammaisalan pohjoismainen yhteistyö - toimintasuunnitelmasta ohjelmaksi	3
3.	Ihmisoikeudet	4
4.	Kestävä kehitys.....	7
5.	Vapaa liikkuvuus	9
6.	Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto.....	10
7.	Kansainvälinen yhteistyö	12
8.	Kuurosokeusala	14
9.	Tuki pohjoismaiselle yhteistyölle ja järjestöille.....	15
10.	Tutkimus.....	15
11.	Viestintä	15
12.	Poikkihallinnolliset näkökulmat	15

1. Tiivistelmä

Sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto (MR-S) antaa joka toinen vuosi selonteon vammaisalan pohjoismaisesta yhteistyöstä Pohjoismaiden neuvostolle. Tässä selonteossa kuvataan joukko ministerineuvoston alaisuudessa toteutettuja toimia ja aloitteita vammaisten henkilöiden osallisuuden edistämiseksi kaudella 2022–2023. Selonteossa on erityisesti huomioitu pohjoismaisen yhteistyön keskeiset alueet: ihmisoikeudet, kestävä kehitys ja vapaa liikkuvuus.

Pohjoismainen vammaisalan yhteistyö on aktiivista ja tuottaa pohjoismaista hyötyä. Se on myös osa laajempaa, erityisesti YK:n piirissä tehtävää työtä. Vammaisalan yhteistyö edistää kestävästä yhteiskuntakehitystä, joka perustuu pohjoismaalaisten yksilönvapauteen ja mahdollisuuteen toteuttaa itseään. Pohjoismainen yhteistyö vammaisalalla tuo esiin osallistavan yhteiskunnan ja sen esteettömiksi ja käyttäjäystävällisiksi suunniteltujen digitaalisten ja fyysisten ympäristöjen hyödyn ja arvon. Ympäristön esteettömän suunnittelun ansiosta yhteiskunta on esteetön kaikille, ei vain vammaisille.

Vammaispolitiikassa on kyse siitä, että luodaan kestävä yhteiskunta, jossa ketään ei jätetä. Tavoitteena on vammaisten henkilöiden osallistaminen yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla. Poliitiikkaa leimaa oikeuksien näkökulma, joka konkretisoituu toteutettaessa [YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista \(UNCPRD\)](#). Pohjoismaiden ministerineuvoston visiona on olla maailman integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Vammaisalan yhteistyöllä on keskeinen asema vision täytäntöönpanossa. Tämä koskee erityisesti sosiaalisesti kestävästä Pohjolaa, jossa esteetön suunnittelu, saavutettavuus ja inklusio ovat keskeisiä näkökulmia.

Kaikki Pohjoismaat pitävät esteettömyyttä ja saavutettavuutta perusedellytyksenä sille, että vammaiset henkilöt voivat elää itsenäisesti ja osallistua yhdenvertaisesti yhteiskunnalliseen elämään. Tämä konkretisoitui ministerien julkilausumassa *Declaration from the Nordic ministers of health, care and social issues on strengthened Nordic co-operation on digital solutions for persons with disabilities*, jonka sosiaali- ja terveysministerit allekirjoittivat Islannissa 22. maaliskuuta 2023.

Kaikki [Toimintasuunnitelman 2018–2022](#) puitteissa käynnistetyt toimet on nyt viety päätökseen tyydyttävällä tavalla ja uusi yhteistyöohjelma on hyväksytty.

2. Vammaisalan pohjoismainen yhteistyö - toimintasuunnitelmasta ohjelmaksi

Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintasuunnitelma kytkeytyi tiiviisti Pohjoismaiden ministerineuvoston sosiaali- ja terveystieteiden politiikkaan. Toimintasuunnitelman toteutukseen osallistuivat useat politiikan sektorit. Toimintasuunnitelma perustui YK:n yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista (UNCRPD), Agenda 2030:een ja Pohjoismaiden ministerineuvoston visioon integroituneesta Pohjolasta.

Vuonna 2021 tehty ulkoinen arviointi osoittaa, että toimet ja panostukset ovat tuottaneet pohjoismaista hyötyä kuluneen neljän vuoden aikana. Arvioinnissa korostetaan, että yhteistyö on auttanut toteuttamaan visiota sosiaalisesti kestävästä, esteettömästä, saavutettavasta ja osallistavasta Pohjolasta.

Vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön kehittäminen toimintasuunnitelmien 2018–2022 jälkeen jatkui koko vuoden 2022 ajan. Työtä tehtiin Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön johdolla. Pohjoismainen hyvinvointikeskus ja Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto osallistuivat tähän laaja-alaiseen työhön. Kaikki Pohjoismaiden ministerineuvoston politiikan alat ja toimialueet osallistuivat prosessiin, ja sen kuluessa pyydettiin ehdotuksia kaikilta tunnetuilta vammaisista henkilöistä edustavilta järjestöiltä.

Sosiaali- ja terveystieteiden virkamieskomitea sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvosto hyväksyivät ehdotuksen yhteistyöohjelmaksi kesäkuussa 2022. Pohjoismaiden neuvosto käsittelee ja hyväksyy ohjelman syksyllä 2022.

Ohjelma edistää Visio 2030:n toteutusta painottaen erityisesti ihmisoikeuksia, osallisuutta ja vapaata liikkumista. Nuoret, työelämäosallisuutta parantavat toimet ja kokemustenvaihto digitaalisten ratkaisujen saavutettavuudesta ovat pohjoismaisen strategisen yhteistyön painopisteitä tulevaisuudessa.

Yhteistyön osapuolet

[Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöohjelma 2023–2027](#) on Pohjoismaiden ministerineuvoston vammaisalan strateginen yhteistyöasiakirja. Se perustuu kahden edellisen toimintasuunnitelman suosituksiin ja toimenpiteisiin, arviointeihin sekä pohjoismaisen ja kansainvälisen yhteistyön keskeisiin strategisiin asiakirjoihin.

Kokonaisvastuu ohjelmasta on Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristöllä. Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisuudessa toimiva Vammaisalan pohjoismainen

yhteistyöneuvosto (Vammaisneuvosto) on koko virallisen pohjoismaisen yhteistyön neuvoo-antava elin. Neuvosto osallistui ohjelman laatimiseen, ja monet jäsenet ovat aktiivisia toimenpiteiden toteutuksessa. Pohjoismaisella hyvinvointikeskuksella (NVC) on vastuu vammaisjärjestöjen pohjoismaisen yhteistyön tukijärjestelmästä ja pohjoismaisesta kuurosokeustoiminnasta. Lisäksi se hoitaa vammaisneuvoston sihteeristön tehtäviä ja tukee yhteistyöohjelman täytäntöönpanoa.

Raportointi

Pohjoismaisen yhteistyön tuloksista vammaisalalla raportoidaan säännöllisesti sosiaali- ja terveyspolitiikan virkamieskomitealle (ÄK-S) ja joka toinen vuosi Pohjoismaiden neuvostolle. Pohjoismaiden ministerineuvosto esittelee vuosittain tilannekatsauksen vammaisnäkökulman sisällyttämisestä sen eri toimintoihin ja työn edistymisestä. Ulkoinen arviointi vammaisalan pohjoismaisesta yhteistyöohjelmasta toteutetaan ohjelmakaudella 2023–2027.

Lisätietoa löytyy uusimmista raporteista:

- [Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto – Vuosikertomus 2022](#)
- [Pohjoismaista yhteistyötä kaikille – Vammaisnäkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaan vuonna 2022](#)

3. Ihmisoikeudet

Vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön toimintasuunnitelman 2018–2022 tavoitteena oli tukea ja vahvistaa kansallista työtä vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen (UNCRPD) täytäntöönpanossa ja valvonnassa.

Kaikki Pohjoismaat ovat ratifioineet UNCRPD:n ja toimeenpanevat yleissopimuksen tavoitteita ja oikeuksia omassa hallintojärjestelmissään. Yhteisiä haasteita on monia, ja kaikissa maissa tarvitaan enemmän ja parempaa tietoa ja hyviä esimerkkejä onnistuneista käytännön toteutuksista.

Tämän painopistealueen toimilla tuetaan UNCRPD:n täytäntöönpanoprosesseja, minkä lisäksi otetaan huomioon muut yleissopimukset sekä ihmisoikeus- ja vammaisasioiden parissa tehtävä työ yleisesti.

YK:n ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanoa tukevia toimia on toteutettu koko ajan toimintasuunnitelmakaudella, ja ne sisältyvät yhtenä painopistealueena myös yhteistyöohjelmaan 2023–2027. Aktiviteetteja ovat toteuttaneet pääasiassa isäntämaat yhdessä Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön ja Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen kanssa.

Vammaisyleissopimusta (CRPD) käsittelevä asiantuntijaseminaari

Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajamaa Norja järjesti keväällä 2022 asiantuntijaseminaarin vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanosta. Seminaariin osallistui kansainvälisiä ja pohjoismaisia asiantuntijoita, jotka vaihtoivat kokemuksia ja keskustelivat vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanosta. Professori Eilionóir Flynn aloitti esittelemällä juridisia esteitä CRPD:n kattavalle täytäntöönpanolle Euroopassa. Seuraavan esityksen piti australialainen ihmisoikeus- ja vammaisaktivisti Rosemary Kayess. Hän puhui oikeudesta itsenäiseen elämään ja ihmisoikeussopimuksen painotuksista, jotka koskevat oikeutta olla suostumatta laitosasumiseen vammaisuuden takia. Anja Hynne Nielsen, Grönlannin vammaisvaltuutettu, piti myös alustuksen ja kertoi itsehallinnon merkityksestä vammaisten oikeuksia koskevassa työssä. Asiantuntijaseminaari toimi kohtauspaikkana tutkijoille, viranomaisille ja etujärjestöille.

Vammaisalan osaamisen kehittämisen tiedonvälitysverkosto

Verkosto perustettiin vuonna 2021 tutkijoiden ja kehitysympäristöjen aloitteesta. Verkosto tuottaa webinaareja ja järjestää keskusteluja alan teemoista. Kokemusverkostoa ja sen toimintoja hallinnoi VIVE – Det Nasjonale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd i Danmark. VIVE koordinoi ohjelmaryhmää, johon kuuluu asiantuntijoita Tanskasta, Ruotsista, Suomesta, Islannista ja Norjasta. Ohjelmaryhmän vastuulla on suunnitella webinaarien aiheita ja sisältöjä sekä muita toimintoja. Verkoston rahoituksesta vastaa toistaiseksi vuoteen 2025 saakka Pohjoismaiden sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvoston sihteeristö ja projektinjohtovastuu on Pohjoismaisella hyvinvointikeskuksella.

Vuonna 2022 järjestettiin webinaarit *How is support for people with disability organized – experiences from the Nordic region* ja *Equal right to education - Inclusive schools and the organization of individual support*.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden asiantuntijakokous vammaispolitiikasta

Tallinnassa järjestettiin maaliskuussa 2022 toinen Pohjoismaiden ja Baltian maiden välinen kokous, jossa aiheena oli vammaispolitiikka ja käytännön toteutus. Kokous oli osa Pohjoismaiden ministerineuvoston sosiaali- ja terveysalan hanketta, joka toteutetaan yhteistyössä Pohjoismaiden ja Baltian maiden välillä. Kokoukseen osallistui

tutkijoita, viranomaisten edustajia ja etujärjestöjen edustajia. Kokouksen teema oli kolmiosainen:

- ajankohtainen vammaispolitiikka ja tämänhetkiset toimenpiteet
- esteettömyysstrategia ja tietokatsaus esteettömyydestä
- YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen täytäntöönpano.

Alkuperäiskansat ja toimintarajoitteet

Suomi järjesti Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajakaudellaan vuonna 2021 hybriditapahtuman *Indigenous peoples: language, culture, and lifecycle*. Tapahtuman kaksipäiväinen fyysinen osuus pidettiin saamelaiskulttuurikeskus Sajoksessa elokuussa 2021. Seminaarin aiheita olivat alkuperäiskansoihin kuuluvien vammaisten henkilöiden oikeuksien kunnioittaminen ja toteuttaminen Pohjolassa sekä alkuperäisväestöön kuuluvien dementikkojen tarpeet harvaan asutuilla alueilla.

Alkuperäiskansat ja toimintarajoitteet on ollut hyvin ajankohtainen teema koko toimintasuunnitelmakaudella 2018-2022. Sajoksen seminaari oli yhteistyöhanke, johon osallistuivat: Pohjoismainen hyvinvointikeskus, pohjoismainen dementiaverkosto, Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto, Suomen sosiaali- ja terveysministeriö, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Suomen Saamelaiskäräjät, SámiSoster, Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE ja Ihmisoikeuskeskus.

Vuonna 2022 Pohjoismainen hyvinvointikeskus julkaisi webinaarista tekstitetyn version, jonka voi katsoa seuraavissa osoitteissa:

[DAY 1: Indigenous peoples: language, culture and life cycle](#)

[DAY 2: Indigenous peoples: language, culture and life cycle](#)

4. Kestävä kehitys

Kestävää kehitystä vammaisalalla edistetään vahvistamalla osallisuutta ja tasa-arvoa sekä torjumalla vammaisten henkilöiden syrjintää pohjoismaisen yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla. Tämä tarkoittaa esteettömien ympäristöjen suunnittelua ja vammaisnäkökulman sisällyttämistä kestäväen kehityksen työhön.

Vammaisalalla tehtävän kestäväen kehityksen työllä on tavoitteena toteuttaa Pohjoismaiden visiota sosiaalisesti kestävästä ja kilpailukykyisestä Pohjolasta.

Ministerien julkilausuma digitaalisia palveluita koskevan pohjoismaisen yhteistyön vahvistamisesta

Maaliskuussa 2023 Islannin sosiaali- ja työmarkkinaministeri Guðmundur Ingi Guðbrandsson esitteli yhdessä Pohjoismaiden terveys- ja sosiaaliministerien kanssa [julkilausuman, joka koskee vammaisten ihmisten digitaalisia palveluita](#). Se vastaa myös EU:n esteettömyysdirektiiviä, jonka mukaan kunkin maan viranomaisten ja yksityisen sektorin on tehtävä tietyistä tuotteista ja palveluista kaikille saavutettavia. Pää tavoitteena on edistää esteettömyyttä ja saavutettavuutta Pohjoismaissa. Periaatteena siinä on, että kaikkien ihmisten tulee voida käyttää tuotteita ja palveluita mahdollisimman laajasti riippumatta heidän fyysisistä tai kognitiivisista kyvyistään.

Konferenssi: Taidetta ja kulttuuria kaikille

Taiteen ja kulttuurin tulee olla kaikkien saatavilla, ja kaikilla on oltava oikeus kehittää omaa taiteellista potentiaaliaan. Pohjoismaiden kulttuuriministerineuvoston toimesta Pohjoismainen hyvinvointikeskus järjesti elokuussa 2022 konferenssin *Taidetta ja kulttuuria kaikille – konferenssi kulttuurista ja toimintarajoitteista Pohjolassa*.

Tukholman Kansallismuseo ja Moderna museet tarjosivat fyysiset puitteet konferenssille, mikä osaltaan teki tapahtumasta erittäin onnistuneen. Konferenssissa esiteltiin katsaus aihetta käsittelevästä kansainvälisestä tutkimustiedosta pohjoismaisesta näkökulmasta katsottuna. Lisäksi esiteltiin suuri joukko kulttuuripanostuksia eri taide- ja kulttuuritoimijoilta. Konferenssissa nostettiin esille myös keinoja ja lupaavia käytäntöjä kaikkialta Pohjoismaista toimintaa rajoittavien esteiden poistamiseksi siten, että vammaiset henkilöt voisivat käyttää ja tuottaa taidetta ja kulttuuria sekä myös työskennellä ammattimaisesti taiteen ja kulttuurin aloilla.

Yksi konferenssin alustajista oli professori ja kirjailija Jan Grue, ja Pohjoismaiden ministerineuvostolta tukea saava Universal Orchestra vastasi yhdestä musiikkiesityksestä.

Konferenssi tarjosi mahdollisuuksia kontaktien luomiseen ja verkostojen rakentamiseen maiden ja sektoreiden välillä. Konferenssin 150 osanottajaa edustivat kansallisia ja pohjoismaisia kulttuuriviranomaisia, järjestöjä ja laitoksia. Konferenssi päättyi paneelikeskusteluun, jossa pohjoismaisten kulttuurilaitosten johtajat ilmaisivat halunsa edistää kulttuurin ja taiteen viemistä kaikille tulevaisuudessa.

Vammaisnäkökulman valtavirtaistaminen

Koko toimintasuunnitelmakauden ajan tehtiin strategista työtä vammaisnäkökulman sisällyttämiseksi Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaan. Työ jatkuu uuden ohjelman avulla Vammaisalan pohjoismaisen yhteistyöneuvoston sihteeristön johdolla ja tiiviissä yhteistyössä Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön kanssa.

Vammaisnäkökulman sisällyttämisessä pohjoismaiseen hallitusyhteistyöhön on kyse tietoisuuden vahvistamisesta, vammaisnäkökulman valtavirtaistamisesta politiikan aloilla ja työn seurannasta. Lisäksi Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristössä ja laitoksissa edistetään saavutettavuutta. Tavoitteena on, että kaikilla keskeisillä politiikan aloilla, hallinnossa ja pohjoismaisen yhteistyön laitoksilla on sisäiset tavoitteet vammaisnäkökulman integroinnille. Vammaisneuvostoa konsultoidaan ja se seuraa kehitystä sihteeristönsä kautta.

Vammaisnäkökulman valtavirtaistamista Pohjoismaiden neuvoston sihteeristössä hoitava sisäinen verkosto sai uuden mandaatin työlleen vuonna 2021. Verkostoon kuuluu vanhempia erityisasiantuntijoita ja asiantuntijoita kyseisiltä sektoreilta ja viestintäosastolta. Vuosittain järjestetään seminaari, johon osallistuu verkoston ja Vammaisneuvoston jäseniä. Vuonna 2022 seminaarin aiheena oli *Millaista syrjintää vammaiset henkilöt kohtaavat Pohjoismaissa?*, ja vuonna 2023 seminaarin teemana oli tilastot ja vammaiset lapset ja nuoret. Teemat tukevat vammaisalan yhteistyöohjelman tavoitetta tunnistaa yksi tai useampia indikaattoreita, joilla voidaan kuvata kehitystä lasten ja koulutuksessa olevien nuorten osallisuudessa sekä vammaisten syrjinnässä.

Yksilöllisen tuen ja palveluiden mallit ja järjestelmät

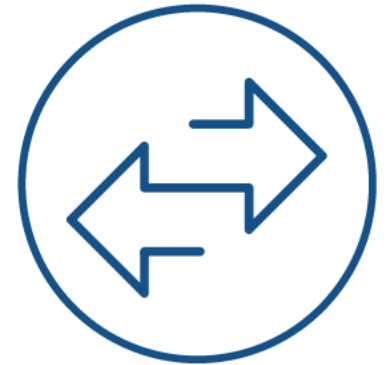
Pohjoismaiden hyvinvointikeskus ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL julkaisivat syksyllä 2022 raportin *Vammaisten henkilöiden yksilöllinen tuki ja palvelut – malleja Pohjoismaissa*. Hankkeen tavoitteena oli kartoittaa tuen ja palveluiden henkilökohtaisen budjetoinnin malleja YK:n vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanon vahvistamiseksi. Tämä koskee erityisesti 19. artiklaa Eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä.

Hanke oli osa Pohjoismaiden ministerineuvoston Suomen puheenjohtajakauden ohjelmaa vuonna 2021, ja se toteutettiin yhteistyössä vammaisten henkilöiden henkilökohtaisen budjetoinnin kokeiluhankkeen kanssa. Työhön osallistui Vammaisneuvoston jäseniä ja muita kansallisia asiantuntijoita. Hankeraportti oli osa päätöksenteon perustaa Suomen sote-uudistuksessa.

5. Vapaa liikkuvuus

Toimintasuunnitelmakaudella on edistetty vapaata liikkuvuutta ja poistettu rajaesteitä, jotka haittaavat erityisesti vammaisia henkilöitä. Vaikka monia esteitä on poistettu ja useita kartoituksia ja hankkeita on käynnissä, vammaiset henkilöt kohtaavat edelleen paljon esteitä. Osaksi tämä voi johtua siitä, että vammaisnäkökulmaa ei ole tehty riittävän selväksi, tai että esteitä tulisi poistaa, jotta erityistarpeita omaavat henkilöt voisivat helposti hyödyntää maiden välille luotuja liikkuvuusmahdollisuuksia.

Toimet tällä alalla liittyvät läheisesti EU:ssa tehtävään työhön, jonka tavoitteena on poistaa vammaisten henkilöiden kohtaamia esteitä. Tämän painopistealueen toimenpiteiden tavoitteena on edistää vapaata liikkuvuutta henkilöille, jotka kohtaavat puutteellisesta esteettömyydestä johtuvia rajaesteitä. Vapaa liikkuvuus jatkuu painopistealueena uudella ohjelmakaudella 2023–2027.

Rajattomat viittomat? - Liikkuvuus ja viittomakieli Pohjolassa

Kuurojen pohjoismainen neuvosto, Kuurojen nuorten pohjoismainen neuvosto ja Pohjoismainen hyvinvointikeskus järjestivät syyskuussa 2021 seminaarin tietopohjan kokoamiseksi viittomakielestä ja liikkuvuudesta. Työhön osallistui mm. tulkkauspalveluista vastaavia viranomaisia, rajaesteneuvosto ja kuurojen etujärjestöjä Pohjoismaista ja EU:sta.

Viittomakieltä käyttävät kuurot ja huonokuuloiset kohtaavat nykyään rajaesteitä Pohjoismaissa. Sääntöjen eroavuudet, käytännöt, käsittelyajat, pula viittomakielen tulkeista ja se, että yhteispohjoismaista henkilötunnusta ei ole käytössä, ovat esimerkkejä viittomakielisten kohtaamista esteistä heidän liikkuaan Pohjoismaiden välillä. Vammaiset henkilöt kokevat useampia ja toisenlaisia esteitä kuin muut ihmiset matkustaessaan tai muuttaessaan Pohjoismaasta toiseen.

Viittomakieliset ovat riippuvaisia viittomakielestä kaikessa toiminnassa ja osallistumisessa. Viittomakielen tulkkaus omalle kielelle on välttämätöntä, kun he työskentelevät, opiskelevat tai oleskelevat toisessa maassa muista syistä. Kansallisiin sääntöihin sisältyvät rajoitukset ulkomaalaisille annettavasta tulkkausavusta toisessa Pohjoismaassa muodostavat siten esteen. Keväällä 2022 julkaistu hankeraportti sisältää yhteenvedon seminaarin suosituksista kuvattujen rajaesteiden poistamiseksi.

Lisätietoja: [Rajattomat viittomat? - Liikkuvuus ja viittomakieli Pohjolassa | NVC \(nordicwelfare.org\)](https://nordicwelfare.org)

Seminaari: Inclusive Nordic Travel

Puheenjohtajamaa Norjan kulttuuri- ja tasa-arvoministeriö sekä Norjan lapsi-, nuoriso- ja perheasioiden virasto (Bufdir) järjestivät konferenssin *Inclusive Nordic Travel* Oslossa marraskuussa 2022 Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen tuella. Konferenssin vastuhenkilönä toiminut yhteistyöneuvoston puheenjohtaja Anna Bjørshol totesi, että konferenssin ja alalla tehtävän työn tavoitteena on, että kaikki voivat matkailla Pohjolassa. Tämä edellyttää osallistavaa matkailua ja esteettömiä ratkaisuja. Hybridikonferenssin avasi Norjan kulttuuri- ja tasa-arvoministeri Anette Trettebergstuen.

Konferenssissa esiteltiin hyviä ratkaisuja esteettömistä ratkaisuista elämys- ja matkailualalla Pohjoismaissa. Konferenssiin fyysisesti osallistuneet saivat kokea konkreettisen esimerkin saavutettavasta matkailusta risteilyllä Osloonvuonossa Legacy of the Fjords -laivalla. Alus on rakennettu siten, että kaikki voivat nauttia Norjan luonnosta toimintarajoitteesta riippumatta, ja laivassa ei esimerkiksi ole ollenkaan portaita.

6. Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto

Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto (Vammaisneuvosto) tukee kaikkia Pohjoismaiden ministerineuvoston sektoreita antamalla neuvontaa ja jakamalla tietoa. Vammaisneuvostoon kuuluu kahdeksan vammaisalan asiantuntijaa, jotka jäsenmaiden viranomaiset (ministeriöt, virastot, tutkimuslaitokset jne.) nimittävät, ja kahdeksan asiantuntijaa Pohjoismaiden vammaisjärjestöistä. Vammaisneuvosto on Pohjoismaiden sosiaali- ja terveystieteiden ministerineuvoston (MR-S) perustama ja sen uusi mandaatti hyväksyttiin vuonna 2022. Uusi toimikausi on viisivuotinen, 2023–2027. Vammaisneuvosto pitää vuosittain kaksi kokousta.

Vammaisneuvoston jäsenet ovat toimineet Pohjoismaiden ministerineuvoston kansallisina yhteyshenkilöinä ja asiantuntijoina. Neuvostolla on aktiivinen rooli kehitettäessä ja toteutettaessa ministerineuvoston toimintasuunnitelmaa pohjoismaisessa vammaisalan yhteistyössä. Neuvosto tekee paljon aloitteita, kehittää pohjoismaista yhteistyötä ja vauhdittaa käynnistettyjä uusia toimia.

Puheenjohtajuus kiertää maiden välillä Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuuskierron mukaisesti. Vuonna 2023 työvaliokuntaan kuuluvat puheenjohtaja Þór G. Þórarinnsson Islannista, vuoden 2024 puheenjohtaja Ola Balke Ruotsista ja Tom Tvedt, vammaisjärjestöjen edustaja edellisestä puheenjohtajamaasta (2022) Norjasta.

Lisätietoa Vammaisalan pohjoismaisesta yhteistyöneuvostosta: [Vammaisalan pohjoismainen yhteistyöneuvosto | NVC \(nordicwelfare.org\)](https://www.nvc.org)

Vammaisalan pohjoismaisen yhteistyöneuvoston kokoukset 2022 ja 2023

Uusi ohjelma ja tutkimus

Ensimmäinen vuoden 2022 kokouksista pidettiin NordForskin toimitiloissa Oslolla 23.–24. maaliskuuta. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö esitteli neuvostolle ehdotuksen vammaisalan pohjoismaiseksi yhteistyöohjelmaksi kaudelle 2023–2027. Vammaisneuvosto keskusteli ehdotuksesta ja esitti näkemyksiä ja ehdotuksia sisällöstä. Neuvoston jäseniä kehoitettiin myös tekemään ehdotuksia verkkokyselyn kautta.

Vammaisneuvoston kokouksen yhteydessä järjestettiin kaksi miniseminaaria: vammaiskysymyksiä koskevasta tutkimuksesta Pohjoismaissa sekä kehitysvammaisten henkilöiden työelämäosallisuudesta ja elinoloista. Lisäksi ohjelmaan sisältyi vierailu uuteen Munch-museoon, jossa rakennukseen tutustuttiin esteettömyysnäkökulmasta.

Puheenjohtajamaa Norja järjesti kokouksen jatkona asiantuntijaseminaarin YK:n vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanosta. Neuvoston jäseniä osallistui seminaariin alustajina ja osallistujina.

Kriisien ja konfliktien seurauksia

Vammaisneuvoston toinen kokous vuonna 2022 pidettiin Tukholmassa 24. ja 25. marraskuuta. Puheenjohtajamaa Norja nosti tässä kokouksessa päätteemäksi kriisien seuraukset vammaisille henkilöille. Toinen kokouspäivä käytettiin kokonaisuudessaan

Vammaisneuvoston asiantuntijaseminaariin, johon oli kutsuttu järjestöjä, tutkijoita ja viranomaisia. Tarkoituksena oli valaista vammaisten henkilöiden tilannetta kriiseissä, kuten pandemian aikana ja pakolaisena. Vammaisneuvosto julkaisi kokouksen jälkeen päätöslauselman. Puheenjohtajan aloitteesta kokoukseen osallistui myös nuoria vammaisia henkilöitä Norjassa edustavan kattojärjestön hallituksen puheenjohtaja. Nuorten järjestön edustus vahvisti lapsi- ja nuorisonäkökulmaa monissa asioissa ja keskusteluissa kokouksen aikana.

Vammaisneuvosto on ollut aktiivinen toimija laadittaessa Pohjoismaiden ministerineuvoston yhteistyöohjelmaa kaudelle 2023–2027, ja kokouksen yhteydessä järjestettiin työpaja yhteistyöohjelman aktiviteettien ja panostusten organisoinnista ja toteuttamisesta.

Vuonna 2023 perustettiin uusi Vammaisneuvosto, joka antaa neuvontaa Pohjoismaiden ministerineuvoston vammaispolitiikan alalla ja toimii kansallisena yhteyspisteenä etujärjestöille sekä vammaiskysymyksiä käsitteleville alan järjestöille ja laitoksille. Uusi Vammaisneuvosto käynnisti toimintansa helmikuussa 2023 tarkistetun mandaatin mukaisesti.

Digitaalinen saavutettavuus ja innovointi

Vuoden 2023 ensimmäinen kokous pidettiin Islannin sosiaali- ja työmarkkinaministeriössä 31. toukokuuta. Kokouksen pääaiheena oli innovaatiot ja digitaalinen saavutettavuus. Yksi päivä oli varattu hybridiseminaariin *Co-creating for a better future*, jonka alateemat olivat: *Can new thinking change the tide in the services for persons with disabilities?* ja *Electronic data and service access for persons with disabilities*.

Puheenjohtajamaa Islanti ja paikalliset järjestöt ÖBÍ (The Icelandic Disability Alliance) ja Þroskahjálp (Iceland's National Association of People with Intellectual Disabilities) sekä Islannin sosiaali- ja työmarkkinaministeriö järjestivät myös opintokäynnin, jonka aiheena oli ajattelun, käytäntöjen ja yhteistyön uudistaminen. Tiiviiseen kokousagendaan mahdutettiin myös webinaari *Beyond Accessibility: Building leaders with disability in government and public sector roles*. Ruotsin Osallisuusvirasto (Myndigheten för delaktighet) oli mukana järjestämässä webinaaria, jonka tarkoituksena oli edistää nuorten vammaisten johtajien kehitysmahdollisuuksia.

7. Kansainvälinen yhteistyö

Vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön tulisi olla hyvä kansainvälinen esimerkki vammaisten henkilöiden osallistamisesta ja vammaisnäkökulman valtavirtaistamisesta. Sekä vuonna 2022 että 2023 vammaisalan pohjoismaisen yhteistyön edustajat

osallistuivat vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen (CRPD) osapuolikokoukseen New Yorkissa (UN COSP).

CRPD - YK:n vuotuinen osapuolikokous

Alkuperäiskansat ja ympäristö

Vuonna 2022 puheenjohtajamaa Norja kutsui valtioiden YK-edustajat ja muut valtuutetut oheistapahtumaan *Indigenous persons with disabilities – challenges and opportunities posed by environmental change*. Alustuksia pitivät mm. valtiosihteeri Gry Haugsbakken, Norjan kulttuuri- ja tasa-arvoministeriö, Runar Myrnes Balto, vammaisalasta vastaava Norjan saamelaiskäräjien jäsen, sekä Tanskan sosiaali- ja vanhusministeri Astrid Krag.

Keskustelun aiheena olivat ilmasto- ja ympäristövahingot sekä ilmastotoimet, jotka aiheuttavat erityisiä haasteita vammaisille henkilöille ja alkuperäiskansoille. Alkuperäiskansat kärsivät enemmän luontokadosta ja ympäristön turmeltumisesta. Vammaiset henkilöt ovat alkuperäisväestössä erityisen haavoittuvia sään ääri-ilmiöissä ja ilmastokatastrofeissa. Samalla ilmastotoimien tarve velvoittaa valtioita toteuttamaan vammaisten hyvinvointipalveluita kestäväällä tavalla. Tapahtumassa keskusteltiin siitä, miten hyvinvointipalveluita voidaan sopeuttaa alkuperäisväestöön kuuluvien vammaisten henkilöiden tarpeiden mukaan siten, että huomioidaan heidän henkinen yhteytensä maahan, luontoon ja perinnetietoon.

[Videolinkki seminaariin.](#)

Digitaalinen saavutettavuus

Vuonna 2023 puheenjohtajamaa Islanti järjesti oheistapahtuman YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen sopimusvaltioiden konferenssin yhteydessä. Otsikkona oli *Co-creating digital solutions for persons with disabilities*, ja tapahtumassa keskusteltiin saavutettavuuden ja käyttäjäystävällisyyden merkityksestä kehitettäessä hyvinvointipalveluiden digitaalisia ratkaisuja vammaisille henkilöille. Pääpaino oli strategioissa, joiden avulla yhdessä luotaisiin digitaalisia ratkaisuja vammaisille henkilöille. Ministerien julkilausuman mukaisesti Pohjoismaat pyrkivät kehittämään ratkaisuja, jotka mahdollistavat vammaisten henkilöiden täysimittaisen ja tehokkaan osallistumisen yhteiskuntaan siten, että he pystyvät hyödyntämään digitaalisen kehityksen tuomaa hyötyä.

Islannin sosiaali- ja työmarkkinaministeri Guðmundur Ingi Guðbrandsson ja valtiosihteeri Gry Haugsbakken Norjan kulttuuri- ja tasa-arvoministeriöstä käyttivät avauspuheenvuorot seminaarissa. Nuorten vammaisten järjestöjä edustavat osanottajat esittivät omia näkemyksiään keskustelussa. Puhujat olivat: Eiður Welding Axelsson, The Icelandic Disability Alliance, Johanna Forsberg, Youth with Disabilities

Federation, Sweden, Siri Espe, The Norwegian Association of Youth with Disabilities ja Sunna Dögg Ágústsdóttir, Iceland's National Association of People with Intellectual Disabilities

[Videolinkki seminaariin.](#)

ZEROn innovaatiopalkinto

Hanke *Vammaisten henkilöiden työelämä tulevaisuudessa*, joka päättyi vuonna 2021, on herättänyt kansainvälistä huomiota. Tunnettu kansainvälinen säätiö Zero Project listasi hankkeen vuonna 2021 globaalissa vertailussa 76 innovatiivisimman metodi- ja politiikkahankkeen joukkoon. Säätiö korosti, että hanke vahvistaa Pohjoismaiden kilpailukykyä ja kestävyyttä kartoittamalla teknisiä ratkaisuja, kuvaamalla lupaavia käytäntöjä ja toteuttamalla sosiaalista innovointia, jotta vammaisten henkilöiden osallistuminen työelämään lisääntyisi. Projektinjohtaja Lars Lindberg (NVC) esitteli hankkeen Wienissä järjestetyssä vuoden 2022 Zero Project-konferenssissa, #ZeroCon22.

8. Kuurosokeusala

Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen kuurosokeustoiminta edistää kuurosokeiden sekä kuulo- ja näkökyvyn heikentymisestä kärsivien mahdollisuuksia ja osallisuutta yhteiskunnassa. Pohjoismaiden yhteistyö ja yhteinen tiedon kartuttaminen on välttämätöntä, koska aihepiiri on suhteellisen pieni kussakin maassa.

Kuurosokeusala koordinoi ja toteutti syyskuussa 2022 konferenssin *Today's knowledge for tomorrow's actions – a Nordic perspective on Deafblindness*. Tiedon kehittämiseen tärkeä konferenssi kokosi yli 200 osanottajaa neljäksi päiväksi Tampereelle. Konferenssi oli osa Pohjoismaiden ministerineuvoston Suomen puheenjohtajakauden ohjelmaa vuonna 2021. Konferenssissa esiteltiin kansainvälisiä tutkimuksia, jaettiin tietoa ja osaamista sekä luotiin verkostoja. Lisäksi konferenssi vahvisti alan pohjoismaista yhteistyötä.

Kuurosokeusala koordinoi neljää pohjoismaista tiedon kehittämisverkostoa, joihin kuuluu alan asiantuntijoita ja toimijoita, ja järjestää vuosittain *Kuurosokeusalan pohjoismaisen johtajafoorumin*. Toiminnan puitteissa järjestetään kursseja ja seminaareja sekä kehitetään digitaalisia tietopaketteja, jotka on suunnattu alueiden, kuntien ja järjestöjen toimijoille, asiantuntijoille ja johtajille.

[Lisätietoa kuurosokeustoiminnasta.](#)

9. Tuki pohjoismaiselle yhteistyölle ja järjestöille

Pohjoismainen hyvinvointikeskus jakaa vuosittain noin 1,5 miljoonaa Ruotsin kruunua vammaisjärjestöjen yhteistyön vahvistamiseen Pohjoismaiden ja Baltian maiden välillä. Aiemmin on ollut kaksi hakukierrosta, yksi verkostotoimintaan ja toinen hanketoimintaan. Nyt on haettavissa varoja verkostotoimintoihin, joihin voidaan mahdollisesti yhdistää hanketoimintaa. Hakijoiden määrä lisääntyy koko ajan ja tukijärjestelmällä tuetaan kokemusten vaihtoa, tiedon kehittämistä ja hankkeiden käynnistämistä. Vuosi 2023 oli ensimmäinen vuosi, jolloin hakukierroksia oli vain yksi. Tukea sai 35 hakijaa. Tukisummat olivat 15 000–190 000 Ruotsin kruunua. Hakukäytäntöön tehdyn muutoksen vaikutuksia järjestöjen välisiin yhteistyömahdollisuuksiin tullaan seuraamaan.

[Lisätietoa tukijärjestelmästä.](#)

10. Tutkimus

Aikakauslehti Nordisk välfärdsforskning/Nordic Welfare Research julkaisee artikkeleita erilaisista pohjoismaisiin hyvinvointiyhteiskuntiin liittyvistä hyvinvointipoliittisista teemoista, esimerkiksi vammaisalasta. Vuosina 2021–2023 lehdestä julkaistiin kuusi numeroa. Aikakauslehteä julkaisee Universitetsforlaget AS (Scandinavian University Press) ja norjalainen tutkimussäätiö Fafo Pohjoismaisen hyvinvointikeskuksen toimeksiannosta.

[Lue julkaisu täällä](#)

11. Viestintä

Pohjoismainen hyvinvointikeskus tiedottaa jatkuvasti vammaisalan pohjoismaisesta yhteistyöstä verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavilla. Vammaisneuvoston kanssa tehdään yhteistyötä pohjoismaista yhteistyötä koskevan tiedon levittämisessä kansallisille kanaville.

12. Poikkihallinnolliset näkökulmat

Lasten ja nuorten oikeuksien näkökulma

Lasten ja nuorten näkökulman vahvistamiseksi vammaisalan pohjoismaisessa yhteistyössä järjestetään vuosittain yhteistyökokous nuorten vammaisten henkilöiden etujärjestöjen edustajien kanssa. Kokousten tema ja sisältö lähtee lasten ja nuorten tarpeista ja toiveista. Lisäksi kehitetään uusia menetelmiä lasten ja nuorten

näkökulman sisällyttämiseksi aikuisten päätöksiin ja rakenteisiin, joissa useimmiten on vallalla aikuisten näkökulma. Nuorten vammaisten henkilöiden etujärjestöjen edustajien kanssa pidettävä kokous on kuvattu vammaisalan ohjelmassa ja sen järjestää Pohjoismainen hyvinvointikeskus (NVC) yhdessä Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön kanssa. Yhteistyökokous auttaa toteuttamaan Pohjoismaiden ministerineuvoston Visio 2030 -toimintasuunnitelmaa, erityisesti sen tavoitetta 9: hyvä, tasa-arvoinen ja turvallinen terveys ja hyvinvointi kaikille, sekä tavoitetta 11: antaa Pohjoismaiden kansalaisyhteiskunnalle, erityisesti lapsille ja nuorille, vahvempi ääni ja osallisuus pohjoismaisessa yhteistyössä ja lisätä heidän tietojaan naapurimaiden kielistä ja kulttuureista.

Tasa-arvo

Vammaisalan pohjoismaisen yhteistyöneuvoston jäsenten nimitysprosessi hoidetaan kansallisesti ja sitä koordinoi sosiaali- ja terveystieteiden virkamieskomitea. Joillakin mailla on yhtä monta miestä ja naista jäsenenä, mutta ei kaikilla. Hanketoiminnassa, kartoituksissa jne. tasa-arvo- ja elinolonäkökulma raportoidaan aina. Havaitut erot analysoidaan ja kommentoidaan järjestelmällisesti.

Kestävä kehitys

Vammaisneuvosto ja Pohjoismainen hyvinvointikeskus ovat edistäneet Pohjoismaiden ministerineuvoston uuden Visio 2030:n toteutusta. Vammaisten henkilöiden osallisuus on erittäin tärkeää toimintasuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi, tämä koskee erityisesti kestävä kehityksen sosiaalista ja taloudellista ulottuvuutta.

Vammaisneuvosto ja Pohjoismainen hyvinvointikeskus viittaavat myös hyvin johdonmukaisesti työssään Agenda 2030:n asianomaisiin tavoitteisiin.